

УДК 378.011

Воробець Олексій Дмитрович

кандидат філологічних наук, доцент кафедри педагогіки початкової освіти
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», м. Івано-Франківськ
oleksiyvorobets@ukr.net
ORCID: 0000-0002-3530-2581

Ілійчук Любомира Василівна

доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки початкової освіти
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», м. Івано-Франківськ
liubomyra.iliichuk@gmail.com
ORCID: 0000-0003-4274-6903

ЗАСОБИ МОБІЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Анотація. У статті репрезентовано засоби мобільних технологій як основні та визначальні складники формування культури мовлення майбутніх учителів початкових класів, акцентовано увагу на практично зорієнтованих онлайн-ресурсах (Український правопис, Правила української мови, Український тлумачний словник, Тлумачний словник української мови, Перевірка орфографії, Словник синонімів, Дропворд, Слова зі слова, Mova, Viber, QR-код та ін.). Висвітлено, що мобільні технології можуть забезпечити, та забезпечують, комфортне безперервне навчання, та навчання упродовж усього життя, що не менш важливо для підтримки власних знань на сучасному рівні. Для того, щоб слідкувати за останніми новинками і досягненнями у тому чи іншому середовищі діяльності людини, необхідно завжди працювати над удосконаленням власних знань та навичок. Також важливими є соціальні медіа, які дозволяють підтримувати відносини з однолітками, друзями, викладачами, які створюють ідеальне середовище віртуальної присутності. Водночас, використання технологій мобільного навчання відокремлено від інших технологій є недоречним. Необхідно не просто штучно комбінувати мобільне навчання поряд із традиційними методами навчання, а розвивати нові способи транспортування сучасної інформації із використанням мобільних пристроїв та здійснити інтеграцію мобільного навчання із іншими компетентісно орієнтованими технологіями, які в сумі дадуть максимальний ефект. Виокремлено, що похідною галуззю від мобільного навчання є мобільні застосунки, що виступають як дієвий, прогресивний інструмент у соціокультурних комунікаціях, оскільки сучасно освіта потребує формування педагогів прогресивного покоління – освічених, комунікабельних, що дотримуються культури професійного мовлення, наділених творчим потенціалом.

Ключові слова: компетенція; культура мовлення; мобільні технології; інформаційні технології; інформатизація освіти; цифрова грамотність; Web-ресурси; типи помилок; початкова школа

Актуальність проблеми. Проблема культури мовлення завжди є актуальною, перебуваючи не випадково в орбіті наукових пошуків не тільки мовознавців, а й інтелігенції, педагогів, передової громадськості, загалом, усіх, кого цікавлять проблеми розвитку сучасної української мови. Тому сьогодні особливо високо цінуються комунікативні вміння: майстерно організовувати конструктивний діалог і бути його активним учасником, проводити дискусію, презентацію, позитивно впливати на аудиторію слухачів. Ці вміння є основою загальної культури сучасної особистості. Виходячи з потреби мати національно свідомих, висококваліфікованих, інтелектуально розвинених громадян, держава ставить перед освітою конкретні завдання, з-поміж яких особливе місце належить формуванню комунікативних умінь і навичок вільного володіння всіма засобами літературної мови у професійній діяльності. Насамперед, йдеться про формування культури професійного мовлення та спілкування.

Словникова система майбутніх спеціалістів особливо за останніх років тяжіє до відродження «знижених» лексичних способів, які одержали змогу без обмежень поєднуватися з усіма стилістичними супротивниками: молодіжним, злочинним сленгами, сленгом музикантів, сленгом комерсантів, комп'ютерним сленгом та ін. Сьогодні для мовлення юнацтва характерна низька грамотність та лексична бідність. Не вистачає сучасним мовцям також тактовності, вміння вислухати співрозмовника, чемності, вміння з гідністю вийти зі складної ситуації за допомогою доброго слова, а не через приниження чи образливі слова. Тому проблема нормативів, і насамперед усної комунікації, а також аргументувати особливості порушень у мовному середовищі стає найбільш актуальною, оскільки мовнокультурна ерудованість майбутніх спеціалістів, їхнє вміння спілкуватися з однодумцями гарантують успіх у професійно-ділових відносинах.

Одними із сучасних та ефективних методів формування культури мовлення майбутніх педагогів є мобільне навчання, що набуло поширення з початком «ери смартфонів та планшетів», оскільки саме ці прилади символізують сьогочасне інформаційне суспільство. Дотримуємось думки, що «мобільне навчання (mobile learning, M-Learning) є сучасним напрямом розвитку систем дистанційної освіти із застосуванням мобільних телефонів, смартфонів, КПК, електронних книжок» [8; 9]. Також в цьому полі розвиваються Е-підручники, зміст та структурні елементи яких необхідно подавати у вигляді гіперпосилань, посилань на глосарій, тлумачний словник чи довідник, причому перехід між структурними елементами підручника має відповідати віковим особливостям учнів [4, С. 127].

Аналіз наукових досліджень. Дослідженню різних аспектів формування культури мовлення присвячені праці Б. Андрієвського, М. Вашуленка, С. Єрмоленко, І. Кочан та ін. У наукових публікаціях щодо використання мобільних пристроїв в навчальному процесі можна виділити декілька галузей розгляду проблеми: 1) опис та аналіз особливостей і можливостей електронного (E-learning), мобільного (M-learning) навчання (В. Биков, І. Воронькіна, Т. Мазурок, О. Наливайко та ін.); 2) опис загальних технічних функцій, елементарних застосунків сучасних мобільних пристроїв та можливостей їх застосування під час навчання незалежно від дисципліни (В. Бондаренко, А. Кравченко, Л. Сав'юк, С. Семеріков та ін.).

Метою статті є визначення рівня сформованості культури професійного мовлення за допомогою засобів мобільних технологій у майбутніх учителів сучасної початкової школи.

Виклад основного матеріалу. У світлі євроінтеграційних прагнень України важливо досліджувати та впроваджувати найкращі здобутки країн Європи у сфері навчання. Особливий інтерес в цьому плані викликають сучасні інформаційні технології, що відкривають широкі можливості для їхнього застосування в освітній галузі. Використання сучасних технологій у навчальному процесі започаткувало і його новітні форми, такі як – мобільне навчання (M-learning) і електронне навчання (E-learning).

Основною сферою застосування новітніх інформаційно-комунікативних технологій є заклади вищої освіти. Доприкладу, в основу електронного навчання покладено технологію E-learning, яка зараз найпопулярніша серед громадян, які хочуть здобути вищу освіту дистанційно, застосовуючи для цього різноманітні спеціальні програмно-інструментальні платформи. Зокрема, такий підхід до отримання якісної вищої освіти став поштовхом до її подальших змін: введення нових підходів до подання теоретичного матеріалу; модернізації навчально-виховного процесу; проведення практичних та лабораторних занять; розвитку індивідуальних методів роботи; зміни методів і прийомів роботи викладачів і студентів; використання

індивідуально-орієнтованих форм навчання; перегляд методів оцінювання знань і компетенцій студентів [2, С. 51-52].

На даний момент однією з найбільш динамічних форм активно-інформаційного навчання сучасної молоді є мобільне навчання (M-learning). Таким чином, поширення технології M-learning відбувається завдяки збільшенню можливостей доступу до мережі Інтернет та покращення мобільного зв'язку, і в майбутньому може стати потужним засобом підвищення успішності навчання на всіх етапах навчання особистості – від загальноосвітньої до вищої освіти.

Складовими мобільного навчання є (рис. 1):

- 1) навчання з використанням портативної техніки;
- 2) контекстно-чутливе навчання (фокусується на суб'єкті навчання та може бути реалізоване за допомогою портативних або стаціонарних технологій);
- 3) навчання в мобільному світі (фокусується на мобільному суспільстві) [7, С. 35].

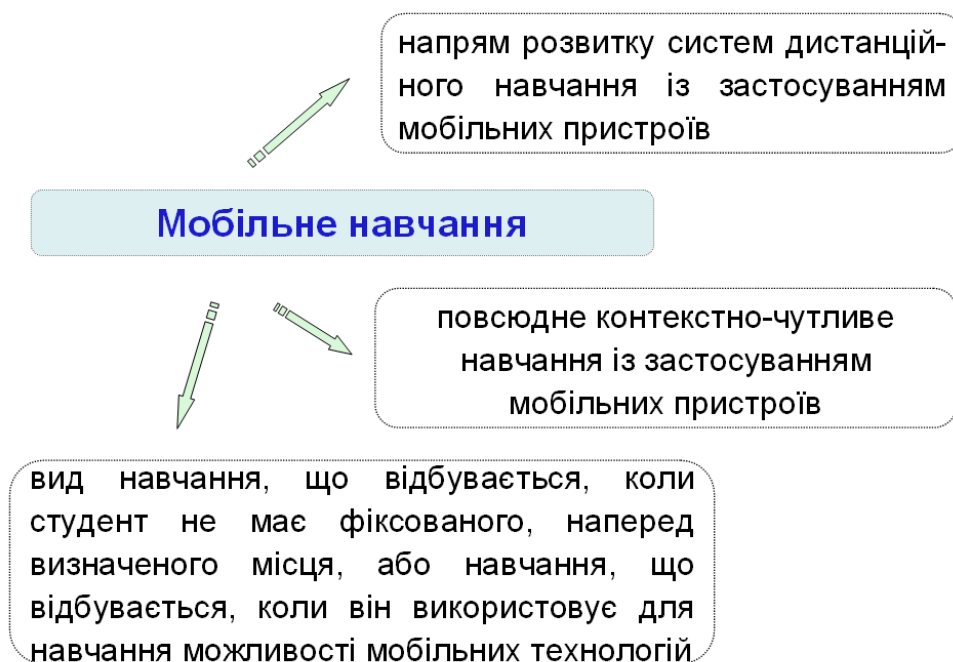

Рис. 1. Складові мобільного навчання

Одним із найбільших за числом учасників є проект MoLeNet (*Система мобільного навчання*), що мав за мету створити єдину віртуальну систему для мобільного навчання і об'єднати 115 коледжів та 29 шкіл Великобританії. Широке використання мобільних технологій в країнах Євросоюзу приводить до необхідності розроблення політики, орієнтованої на загальну участь і соціальне залучення всіх вікових прошарків населення, оскільки європейський проект *Мобільні технології в навчанні через все життя* був створений для дослідження дидактичних можливостей мобільних пристроїв, а також їх дію на потенційні групи учнів.

На думку дослідниці Тетяни Мазурок, найефективніше застосування мобільні пристрої зможуть знайти в організації таких видів освітнього процесу, як:

- нотування навчально-методичного матеріалу, виконаного в електронній формі, як для попереднього ознайомлення, так і для самостійної роботи;
- формування інформаційних банків даних для творів, статей та рефератів;
- робота з навчальними програмами або ресурсами;

- планування навчальної роботи, електронний щоденник, розклад занять, телефони та адреси;
- використання баз даних (довідники, перекладачі, освітні програми);
- робота в інформаційних мережах Internet.

Такий підхід до проведення навчального процесу надає змогу викладачу і студенту економити час на вирішення організаційних питань [6, С. 176-177].

Окрім того, платформи мобільних пристроїв сприяють реалізації багатьох функцій загального призначення, що уможлиблює використання для організації навчання особистих пристроїв студентів. Таким чином, врахування особливостей відтворення освітнього контенту на сучасних мобільних пристроях має важливе значення не тільки для ІТ-фахівців, але й для авторів-розробників електронних навчально-методичних матеріалів.

Внаслідок впровадження мобільних технологій можна виділити наступні зміни в освітньому процесі:

- економічна ефективність, тобто відпадає необхідність у придбанні персонального комп'ютера і паперових носіїв інформації;
- високий рівень доступності навчальних матеріалів, завдяки сучасним бездротовим технологіям;
- свобода переміщення суб'єктів навчального середовища, вихід навчального процесу за межі аудиторії, кабінету, лабораторії;
- доступність отримання освіти людьми з обмеженими можливостями;
- мультимедійність інформації сприяє кращому засвоєнню та запам'ятовуванню матеріалу, що підвищує інтерес до освітнього процесу.

Можна виділити основні види інтеграції мобільного навчання в освіту:

- динамічні практичні заняття (МН дозволяє поєднати навчання в університеті з навчанням поза ним, по дорозі додому і між заняттями);
- студенти – джерело знань (коли студенти починають коментувати, обговорювати, традиційна роль викладача з авторитету змінюється на більш сучасну роль співавтора або наставника);
- безперервне навчання (з часом студенти стають більш відповідальними, що веде до вкорінення навичок безперервного навчання) [1, С. 10].

У процесі навчання майбутні педагоги переважно використовують мобільний телефон для стандартних видів роботи: пошук інформації, перегляд відео, прослуховування/читання творів, обмін повідомленнями. Вважаємо за потрібне виразити цей традиційний список, додавши створення власних відео, роботу з мобільними додатками, участь в інтернет-олімпіадах.

Серед мобільних застосунків, які можна використовувати на заняттях української мови з метою формування та вдосконалення культури професійного мовлення, можна виділити наступні (доступне безкоштовне завантаження через Play Market або App Store):

- Український правопис
(<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.ukraine.check.checkrussian>)
- Правила української мови
(<https://play.google.com/store/apps/details?id=ua.sng.zno>)
- Український тлумачний словник
(<https://play.google.com/store/apps/details?id=vladyslavpohrebniakov.slvnk>)
- Тлумачний словник української мови
(<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.ttdictionary.ukrainian>)
- Перевірка орфографії

- [\(<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.ukraine.check.checkrussian>\)](https://play.google.com/store/apps/details?id=com.ukraine.check.checkrussian)
- Словник синонімів
[\(<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.jdb.uasynonyms>\)](https://play.google.com/store/apps/details?id=com.jdb.uasynonyms)
- Дропворд
[\(<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.mikehughes.dropword>\)](https://play.google.com/store/apps/details?id=com.mikehughes.dropword)
- Слова зі слова
[\(<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.uaplay.slovazislova>\)](https://play.google.com/store/apps/details?id=com.uaplay.slovazislova)
- Mova
[\(<https://play.google.com/store/apps/details?id=ukr.mova>\)](https://play.google.com/store/apps/details?id=ukr.mova)
- Viber
[\(<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.viber.voip>\)](https://play.google.com/store/apps/details?id=com.viber.voip)
- QR-код генератор
[\(<https://play.google.com/store/apps/details?id=me.scan.android.client>\)](https://play.google.com/store/apps/details?id=me.scan.android.client)

Метою дослідно-експериментальної роботи стала перевірка ефективності педагогічних умов (активне використання засобів мобільних технологій) формування культури мовлення майбутніх учителів початкової школи у професійній підготовці. Опрацювавши виконані завдання студентів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, спеціальності «Початкова освіта» I та IV курсів щодо застосування мобільних пристроїв у навчальних заняттях ми можемо скласти таблицю на основі здобутих результатів.

Табл. 1

Результати виконаних завдань подано у таблиці (у відсотках)

№ курсу	Повністю справилися із завданнями	Справилися із більшістю завдань	Майже не справилися із завданнями
I	12	63	25
IV	16	70	14

За допомогою програми Viber студенти двох експериментальних груп мали можливість ділитись досвідом стосовно виконаних завдань у додатку «MOVA», поширювали ілюстрації з навчальною інформацією «Лепетуна». За додатковою інформацією на навчальних заняттях вони звертались до пошукових систем в інтернеті, оскільки завжди мали доступ до мобільних пристроїв.

Здійснюючи дослідження, мали змогу спостерігати за роботою студентів, як вони справлялись з поставленими завданнями та взаємодіяли один з одним під час всього експериментального періоду. Студенти були захоплені широкоформатним доступом до навчальних матеріалів під час занять, змотивованні рейтингом на основі отриманих занять в мобільному застосунку «MOVA». Студенти також мали можливість опрацювати інформацію мобільного застосунку і на просторах Facebook. «Мова – ДНК нації» користується великою популярністю в даній соціальній мережі, велика кількість людей «підписані» на веб-сторінку, ставлять «лайки» та коментують публікації. Користувачі спілкуються, дискутують на теми правопису, обмінюються досвідом, поширюють інформацію на загал.

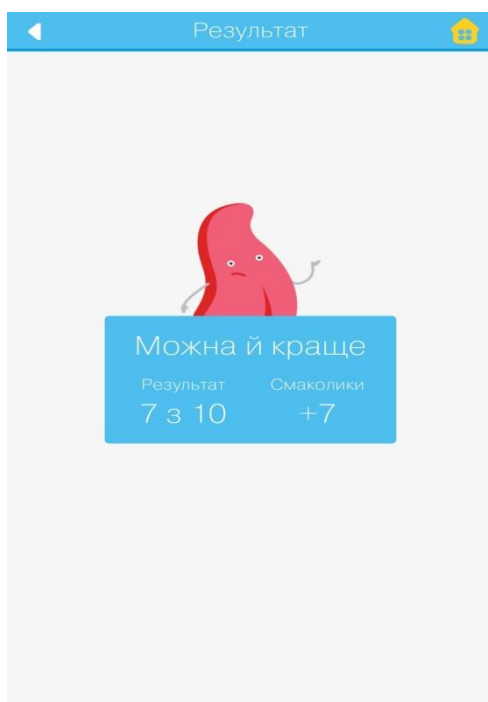

Рис. 2. Мобільний застосунок «MOVA»

Наукові дослідження з проблеми культури мовлення студентів у діалектному середовищі продиктовані вимогами сьогодення, оскільки перед закладом вищої освіти стоїть завдання – підготувати висококваліфікованих спеціалістів, які вільно володіють технологіями професійного мовлення. На нашу думку, рівень риторичної культури майбутніх учителів підвищиться, якщо: формування мовленнєвих умінь і навичок студентів здійснювати за допомогою активного впровадження мобільних застосунків, приділяючи основну увагу на заняттях розвитку усного мовлення студентів з урахуванням діалектних особливостей регіону, молодіжного соціуму; систематично працювати над формуванням орфоепічних та акцентологічних умінь студентів, розширенням їхнього лексичного професійного мінімуму.

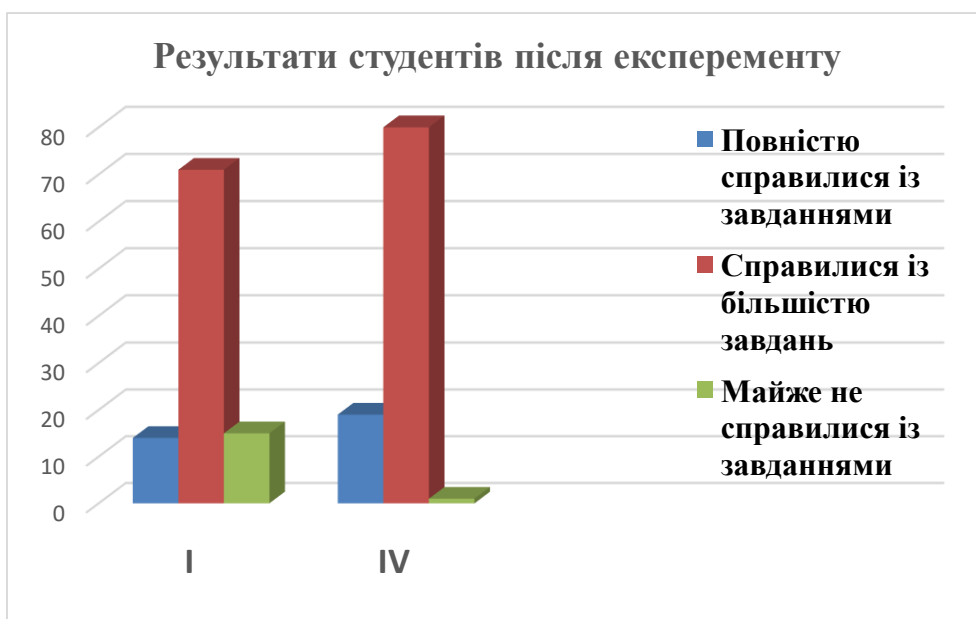

Рис. 3. Результати виконаних завдань після експерименту

Велика кількість помилок у письмових роботах студентів зумовлена тим, що більшість мовців «як говорить, так і пише», тобто відбувається трансляція помилок, яких припускаються мовці в усному мовленні, у писемне. Здійснена градація студентів педагогічного профілю за рівнем сформованості їхнього професійного мовлення засвідчила, що 14% – I курс, IV курс – 19 % студентів віднесено до категорії осіб з високим рівнем мовленнєвої підготовки. Вони орієнтуються в теоретичних відомостях із граматики й стилістики, мають досить сформовані нормативні й комунікативні вміння, тобто вільно володіють усною та писемною формою мови, причому грамотно оформлюють відповіді, здебільшого не припускаючись помилок, думки висловлюють чітко, логічно, точно.

71% – I курс, IV курс – 80% респондентів мали середній рівень сформованості професійного мовлення. Вони переважно оволоділи відомостями з основних розділів мови: орфографії, лексики, орфоепії, синтаксису, пунктуації. Однак припускають помилки різного характеру, використовуючи небагатий арсенал лінгвістичних та екстралінгвістичних засобів, що погіршує правильність побудови висловлювання.

До категорії осіб із низьким рівнем віднесено I курс – 15%, IV курс – 1%. В усному мовленні цих студентів спостерігалось порушення орфоепічних норм, неточне недоцільне слововживання, неправильна побудова синтаксичних конструкцій, уживання росіянізмів і діалектизмів; у писемному мовленні припускаються великої кількості помилок. Студенти цієї групи виявили слабкі знання з української мови, отримані в середній школі.

Проведений експеримент дозволив установити, що переважна більшість студентів, які брали активну участь у запропонованому дослідженні, справді зуміли скорегувати своє усне та писемне мовлення завдяки засобам мобільних технологій. Майбутні педагоги описували свої практичні і лекційні заняття, як продуктивну та інтерактивну співпрацю між викладачем, оскільки інформація була доступною, візуалізованою, детальною, що сприяло легкому засвоюванню навчального матеріалу, що безпосередньо сприяє формуванню дослідницької компетенції інформаційними технологіями, реалізації цікавих дослідницьких проєктів [3, С. 400].

Висновки. Отже, комплексне застосування мобільних технологій, втілених у цілісну методику розвитку та вдосконалення культури мовлення майбутніх учителів початкової школи в професійній підготовці стало можливим завдяки детальному, обґрунтованому підбору і відбору форм заняття, що передбачає використання інтерактивних методів, коли кожне завдання підбиралося з орієнтацією на формування певного елементу педагогічної компетенції, що у результаті сприяло підвищенню активності студентів і реалізації педагогічних умов формування культури мовлення майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки.

Таким чином, розробка системи навчання, консультування з використанням мобільних пристроїв суттєво розширює потенціал навчання, надає можливість одержання додаткових освітніх послуг. Перед тими, хто навчається, відкривають потенційні можливості інтерактивного планування, здійснення навчання за власною траєкторією, одержання необмеженого темпорального доступ до навчальних матеріалів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієвський Б.М. Проблеми модернізації вищої педагогічної освіти. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2011. Вип. 20. С. 9-11.

2. Від інтерактивних технологій до smart-освіти. Smart-освіта: ресурси та перспективи: матеріали II Міжнар. наук.-метод. конф. Київ: 2016. 421 с. URL: <https://knute.edu.ua/file/MTc=/d87f90e5eab7630e4cf4b87b407aab8a.pdf>
3. Воробець О.Д. Інформаційні технології у контексті формування цифрової компетентності майбутніх учителів. *Open educational e-environment of modern University, special edition*. Київ: Київський університет ім. Б. Грінченка, 2019. С. 384-404.
4. Ілійчук Л.В. Сучасні вимоги щодо розробки та впровадження електронних підручників в освітній процес початкової школи. *Open educational e-environment of modern University, special edition*. Київ: Київський університет ім. Б. Грінченка, 2019. С. 123-132.
5. Кочан І. М. Словник-довідник із методики викладання української мови. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2005. 306 с.
6. Мазурок Т.Е. Использование мобильных коммуникационных устройств в образовательных целях. Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики : [зб. наук. праць]. Випуск V: В 3-х томах. Кривий Ріг: Видавничий відділ НМетАУ, 2005. Т. 3. С. 175-179.
7. Сав'юк Л.О., Іванів Р.Б. Розробка багато потокових мобільних додатків інформаційно-навчального призначення. *Вісник НТУ ХПІ*. 2016. № 7. С. 32-42.
8. Семеріков С.О., Теплицький І.О., Шокалюк С.В. Мобільне навчання: історія, теорія, методика. *Вісник. Тестування і моніторинг в освіті*. 2008. № 6. С. 72-82.
9. Семеріков С.О., Теплицький І.О., Шокалюк С.В. Нові засоби дистанційного навчання інформаційних технологій математичного призначення. *Вісник. Тестування і моніторинг в освіті*. 2008. № 2. С. 42-50.

MOBILE TECHNOLOGIES IN THE CONTEXT OF PROFESSIONAL SPEECH CULTURE FORMATION OF FUTURE TEACHERS

Oleksii Vorobets

PhD in Philology, Associate Professor
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk
oleksiyvorobets@ukr.net
ORCID: 0000-0002-3530-2581

Liubomyra Iliichuk

PhD in Pedagogy, Associate Professor
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk
liubomyra.iliichuk@gmail.com
ORCID: 0000-0003-4274-6903

Abstract. The article is devoted to mobile technologies as main and defining components of speech culture formation of future primary school teachers, is focused on practically oriented online resources (The Ukrainian orthography, Rules of the Ukrainian language, The Ukrainian defining dictionary, The defining dictionary of Ukrainian, Spell check, Dictionary of synonyms, Dropword, Words from Word, Mova, Viber, QR-Code, etc.). It is highlighted that mobile technologies can provide comfortable continuous and lifelong learning, which is equally important for maintaining our knowledge at the current level. In order to trace the latest innovations and achievements in a particular field of human activity, one must always work on improving their knowledge and skills. Social media are also important, they allow you to be connected with peers, friends, teachers that create the perfect virtual space environment. At the same time, using mobile learning technologies apart from other technologies is inappropriate. It is necessary not only to artificially combine mobile learning with traditional learning methods, but also to develop new ways of modern information transmission using mobile devices and integrate mobile learning with other competently oriented technologies that will maximize the effect. It is emphasized that mobile application is one of the fields in mobile learning, which is an effective, progressive tool in socio-

cultural communication, since modern education requires teachers' formation of progressive generation that is educated, sociable with creative potential, following the culture of professional speech.

Keywords: competence; speech culture; mobile technologies; information technologies; informatization of education; digital literacy; Web-resources; types of errors; Primary School

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Andrievskiy, B. (2011). Problems of modernization of higher teacher education. *Pedagogy. Social Work. Uzhhorod National University* V. 20. pp. 9-11 (in Ukrainian).
2. From interactive technologies to smart education. *Smart-education*. Kyiv.2016. 421 p. URL: <https://knute.edu.ua/file/MTc=/d87f90e5eab7630e4cf4b87b407aab8a.pdf> (in Ukrainian).
3. Vorobets, O. (2019). Information technologies in the context of forming the digital competence of future teachers. *Open educational e-environment of modern University, special edition*. Kyiv, pp. 384-404 (in Ukrainian).
4. Iliichuk, L. (2019). Current requirements for the development and implementation of electronic textbooks in the educational process of primary school. *Open educational e-environment of modern University, special edition*. Kyiv. pp. 123-132 (in Ukrainian).
5. Kochan, I. (2005). *Vocabulary Guide to the Ukrainian Language Teaching Methods*. Lviv. 306 p. (in Ukrainian).
6. Mazurok, T. (2005). Mobile communication Devices For Educational purposes. Theory and Methodology of Teaching Mathematics, Physics, Computer Science Collection of scientific works. In 3 Volumes. *Kryvyi Rih*, V. 3, pp. 175-179 (in Russian).
7. Savyuk, L. & Ivaniv, R. (2016). Development of Multi-Threading Mobile Apps for Educational purposes. *Journal National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"*, № 7, p. 32-42 (in Ukrainian).
8. Semerikov, S., Teplyckyj, I. & Shokaljuk, S. (2008). M-Learning: History, Theory and Methodology. *Journal Testing and Monitoring in Education*, № 6, pp. 72-82 (in Ukrainian).
9. Semerikov, S., Teplyckyj, I. & Shokaljuk, S. (2008). New Distance Learning Means in Mathematical Information. *Technologies Journal Testing and Monitoring in Education*. № 2, pp. 42-50 (in Ukrainian).